

Ольховик Іванна Іванівна

студентка

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Ольховик Іванна Івановна

студентка

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Olhovyk Ivanna

Student of the

Yaroslav Mudryi National Law University

ЕВТАНАЗИЯ: РЕАЛИЗАЦИЯ ПРАВА НА СМЕРТЬ ЧИ ПОРУШЕНИЯ ПРАВА НА ЖИТТЯ

ЭВТАНАЗИЯ: РЕАЛИЗАЦИЯ ПРАВА НА СМЕРТЬ ИЛИ НАРУШЕНИЯ ПРАВА НА ЖИЗНЬ

EUTHANASIA: IMPLEMENTATION OF THE RIGHT TO DEATH OR VIOLATION OF THE RIGHT TO LIFE

Анотація. Стаття присвячена проблемі застосування евтаназії та її законодавчого закріплення. Досліджена правова природа евтаназії та її види, а також проаналізовано досвід зарубіжних країн, які легалізували евтаназію.

Ключові слова: евтаназія, право на життя, право на смерть, активна евтаназія, пасивна евтаназія.

Аннотация. Статья посвящена проблеме применения эвтаназии и ее законодательного закрепления. Исследована правовая природа эвтаназии и ее виды, а также проанализирован опыт зарубежных стран, которые легализовали эвтаназію.

Ключевые слова: эвтаназия, право на жизнь, право на смерть, активная эвтаназия, пассивная эвтаназия.

Summary. The article is devoted to the problem of the use of euthanasia and its legislative consolidation. The legal nature of euthanasia and its types was researched, as well as the experience of foreign countries that legalized euthanasia was analyzed.

Key words: euthanasia, the right to life, the right to die, active euthanasia, passive euthanasia.

Постановка проблеми. Актуальність даного дослідження полягає в тому, що явище евтаназії є досить дискусійним, яке породжує багато питань. Сучасні науковці не можуть прийти до єдиного висновку щодо того, чи є етичним легалізація евтаназії, чи може все ж таки людина розпоряджатися так званім правом на смерть? Якщо прихильники ототожнюють її з полегшенням страждань хворого, то опоненти — з прямим вбивством.

Аналіз останніх досліджень. Явище евтаназії досліджують багато науковців, зокрема: С. Бородин, Ю. Дмитрієв, А. Іванюшкін, Б. Юдін, Н. Козлова, А. Громов, Р. Стефанчук, С. Бакунин, О. Маліновський, О. Боборов, А. Зильберт, Л. Красицька, О. Капінус, С. Хімченко, Г. Анікіна.

Метою статті є всебічне дослідження евтаназії, як суспільного явища, її видів, досвіду зарубіжних країн, які легалізували евтаназію.

Виклад основного матеріалу. Право людини на життя є фундаментальним та невід'ємним правом кожної людини. Дане право закріплене у низці міжнародних нормативно-правових актах, які гарантують права та свободи людини та покладають на державу обов'язок його захищати. Право на життя розглядається у двох аспектах: 1) право на свободу від будь-яких незаконних посягань на життя з боку держави; 2) право особи вільно розпоряджатися своїм життям, тобто можливість піддавати його значному ризику і вирішувати питання про припинення життя. Останнє, як правило називають евтаназією.

Уперше поняття «евтаназія» ввів Ф. Бекон у праці «Про гідність і примноження наук» у 1605 р. Однак, необхідно зазначити, що Ф. Бекон під евтаназією розумів не вбивство хворого для звільнення його від страждань, а надання ефективного знеболення із цією самою метою [1].

В науці існує велика кількість визначень поняття «евтаназія». Так, на думку Г. Анікіної, під евтаназією слід розуміти свідому діяльність медичного працівника, яка здійснюється у формі дій або бездіяльності і спрямована на припинення життя безнадійного хворого, з метою припинення його нестерпних страждань, викликаних невиліковною хворобою, у відповідь на наполегливе та неодноразове прохання хворого або його найближчих родичів, які повністю, об'єктивно і своєчасно інформовані про наслідки такого втручання з метою припинення страждань, що має результатом смерть пацієнта [2].

Деякі з науковців вважають, що застосування евтаназії відповідає одному із визначальних принципів права — принципу гуманізму. Як зазначає, філософ Дж. Рейгелс, якщо хвора людина розуміє, що їй залишилися лічені дні й вона не може більше терпіти страшного болю, то активна евтаназія є гуманною, бо припиняє страждання хворого. Незастосування евтаназії призводить до порушення інших прав і свобод невиліковно хворої людини, таких як право на свободу та право на повагу гідності. А. Малиновський зазначає, що, відмовляючи людині у праві на смерть, держава і суспільство тим самим обмежує її у свободі. Оскільки право на евтаназію за своїм змістом і призначенням є особистим правом кожної особи, а тому держава не повинна позбавляти людину можливості його реалізувати. Держава і суспільство мають визнати це право не заради всіх, а заради тих небагатьох, які потребують його здійснення [3].

Позиція релігії до евтаназії має здебільшого негативний характер. Кожна з релігій трактує явище евтаназії по-своєму, посилаючись як на історичну практику так і на основу віровчення. Так, розглядаючи позицію християнства, чітко зрозуміло, що воно цілком і повністю проти евтаназії. Основні аргументи базуються на тому, що життя дане Богом, народження і смерть в руках Божих. Тому людина не має права посягати на те, що дане їй Творцем, навіть якщо сама того дуже потребує. Іслам також проти евтаназії. Мусульмани вірять, що лише Аллах вирішує, скільки людині жити. Згідно Ісламському кодексу медичної етики, «вбивство з милосердя», так само, як і суїцид, знайдуть підтримку лише в атеїстичному світогляді, який проголошує, що на землі після нашого існування пануватиме пустота.

Світові релігії поширюють свій вплив не лише на громадську думку, мораль, але й на ухвалення законів щодо легалізації евтаназії. Одна з причин непримиренного ставлення церкви до евтаназії полягає в тому, що остання не хоче допустити, аби людина розпоряджалася своїм життям сама, адже людині тоді буде дозволено все. Найперше тому, що релігія тримає людство в покорі століттями, сформована чітка система цінностей, які мають досить високий вплив на нас [4].

Вирізняють дві форми евтаназії:

- Активна форма передбачає введення медичних препаратів або інші дії, що призводять до смерті. До активної евтаназії також належить самогубство за допомогою смертельних препаратів, що надаються на прохання хворого, або відключення від життєпідтримувальної апаратури.
- Пасивна форма полягає у відмові хворого від лікування і припинення терапії медичним персоналом.

Також необхідно додати, що евтаназія буває як добровільна так і недобровільна, тобто за згодою хворого, який перебуває у повній свідомості і при пам'яті, і за його офіційно зафіксованого прохання або за згодою родичів хворого, який перебуває у безсвідомому стані [5].

На сьогодні активна евтаназія дозволена у трьох країнах: Нідерландах з 2001 року, Бельгії з 2002 року та Люксембурзі з 2009 року та швейцарському кантоні Цюрих з 2011 року. Пасивна евтаназія є легальною у Швеції, Фінляндії й Франції. Хоча в наведених вище державах легалізована процедура евтаназії, у більшості державах вона заборонена.

Першість у питанні легалізації евтаназії сьогодні займають Нідерланди. Саме у Нідерландах 2 квітня 2002 р. було прийнято «Закон про припинення життя за бажанням чи допомогу в самогубстві», яким було легально закріплено можливість здійснення асистованого суїциду та евтаназії. Відповідно до цього закону кожен, хто досяг 16 років має право самостійно визначити порядок та спосіб завершення свого життя.

Другою державою в світі, яка законодавчо закріпила евтаназію є Бельгія, саме 23 вересня 2002 р. парламент цієї держави ухвалив закон, за яким евтаназія та допомога в самогубстві стали легальними згідно з умовами, ідентичними до тих, що і в законодавстві Нідерландів. Відповідно до закону, право на евтаназію мають особи, що досягли 18 років.

У Швейцарії, згідно з рішеннями Національної медичної асоціації та комітету з етики, евтаназія офіційно дозволена в клінічних умовах. Добровільний відхід з життя дозволений тільки невиліковно хворим пацієнтам, які перебувають при здоровому глузді і твердо ухвалили рішення померти. Цікавим фактом є те що, до Швейцарії, де законодавчо дозволено застосування евтаназії приїжджають люди, охочі скористатися евтаназією. Існує навіть таке поняття, як евтаназійний туризм — поїздки в державу, де дозволена евтаназія або умови для добровільного відходу з життя досить ліберальні.

У Німеччині евтаназія не дозволена, проте надання допомоги з відходу з життя невиліковно хворих законом не переслідується. У Японії з 2005 р. питання легалізації евтаназії у державі жваво обговорюється. Проект закону підтримують 70% населення і 80% медиків. В Ізраїлі, державі з міцними релігійними традиціями, з метою практичної легалізації евтаназії дозволено використання спеціального

апарату, яким можна управляти залежно від рішення хворого. Підставою для цього послужили підсумки роботи комісії експертів з медицини, релігії, етики та філософії, яка дійшла висновку: «За єврейськими законами людині заборонено позбавляти життя іншу людину, але якщо це робить машина, то це прийнятно».

Щодо процедури застосування евтаназії, то вона є досить складна: вона має відбутися за півроку до прогнозованої смерті, пацієнт повинен надати одне письмове і два усних прохання з інтервалом у два тижні, психічну дієздатність і осудність, так само як і невиліковний діагноз захворювання, повинні підтвердити щонайменше два лікарі і тільки за дотримання цих умов пацієнтові надається можливість самостійно вжити смертельний препарат [6].

Висновок. Отже, проблема евтаназії до наших днів залишається невирішеною. До неї відносяться по різному в кожному осередку суспільства вона породжує безліч дискусій, тим самим завойовуючи собі як прихильників так і противників.

На мою думку, необхідно звернути увагу на пошуки альтернативної евтаназії. Останнім часом у світі створюються хоспіси — спеціалізовані заклади до яких входять лікарі, кваліфіковані психологи, які допомагають людям пережити останній етап їхнього життя. Більш важливим, ніж право людини на легку смерть, є її право на достойне, якісне життя, у тому числі і в умовах хвороби, яке б включало право на лікування за допомогою гуманних методів, які були б спрямовані на те щоб полегшити страждання і допомогти померти спокійно і безболісно.

Література

1. Бекон Ф. О достоинстве и приумножении наук. Сочинения: в 2 т. — Т. I. — М.: «Мысль», 1971. — 590 с. — (Философское наследие).
2. Перспективи легалізації евтаназії в Україні / Г. В. Анікіна // Форум права. — 2009. — № 3. — С. 25–34.
3. Малиновский А. Имеет ли человек право на смерть? / А. Малиновский // Российская юстиция. — 2002. — № 8.
4. Евтаназія, або смерть «за власним бажанням» / В. Мамедов, Н. Каландарлі // Медичне право. — 2013. — № 2. — С. 75–87.
5. Мяловицька, Н. А. Евтаназія: право на життя / Н. А. Мяловицька, Д. І. Голопапа / Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія: Право // гол. ред. Ю. М. Бисага. — Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2013. — Вип. 23. Ч. 1. Т. 1. — С. 122–124. — Бібліогр.: с. 124.
6. Евтаназія та право людини на життя у міжнародному та національному праві / О. А. Мірошніченко // Форум права. — 2012. — № 3. — С. 459–464. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2012_3_81